מפניני הפרשה - מאמר

"רוכב על אסונו"

המקדש הוא לב ישראל, הוא המרכז - בו נפגשים כולנו ביחד עם ריבונו של עולם. הפגישה ביחד, עם צד האחדות שבנו, היא פגישה עם ריבונו של עולם. כמו כן, בית כנסת הוא מקום התכנסות של הצבור, אבל התכנסות זו היא לעבודת ה', פגישה זו יחד עם ריבונו של עולם, מתגלה דרך העבודה.

וחנה בתוך חנוכת המקדש מופיע משבר, מות בני אהרן. ה"משבריות" היא חלק בלתי נפרד מהמציאות. רק לשיכור, העולם נדמה לו כמישור כמו שכתוב במשלי פרק כג': "**כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים**". לרפורמים שהוציאו עצמם מכלל ישראל, הדת היא בריחה ממשברי החיים, אל ה"טמפל" הנעים, אל החוויה הדתית המרגיעה - אבל לא כן הוא, המציאות מלאה משברים.

כבר לידת האדם היא משבר - העובר חי לו בבטן בתוך מי השפיר, שם חמים ונעים, מקבל מזונותיו מהמוכן. והנה מגיעה שעת הלידה, דוחפים לוחצים ומוצאים אותו, והוא יוצא אל הדר שטוף אור. זוהי קריעה.

יתירה מזו, עצם בריאת העולם הייתה במשבר. לפני הבריאה הכל מלא "אור אין סוף", ואילו הבריאה: "**והארץ הייתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום**" - הכל תוהו ובוהו. והעולם נבנה בהדרגה יש מאין - מבחינת האלוקות ה"אין" הוא מילוי המציאות, ומבחינתנו הוא אפס.

ה"משבריות" שייכת למציאות. אמנם על כל משבר, על כל חטא פרטי ניתן את הדין, אבל על עצם ה"משבריות" שבמציאות אין אנחנו אחראים, ו"**אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא**". השאלה המרכזית היא, כיצד להתייחס למשבר במציאות?

האם רואים את המשבר כמציאות ומפתחים תורת דת ואמונה (תיאולוגיה) של משבר, שלפיה להיות דתי פירושו להיות קרוע, ומי שלא קרוע אינו דתי, ולפיה האדם נכנע למשבר. או שרואים את המשבר כבירור, שהאדם קרוא להתגבר עליו והוא מתעדן ומתעלה על ידו, ומגיע מתוכו לעמוד על דברים שלא היה יכול לעמוד עליהם, אלא מתוך המשבר ומתוך הכשלון - הנקודה העיקרית האם המציאות לאדם - "אסונו רוכב עליו", או "רוכב על אסונו".

משבר נדב ואביהוא בא ללמד איך צריך להיות היחס אל הקודש. אמנם, דברו רבות על כך קודם לכן, אבל זה לא הובן כנראה. האסון הבהיר זאת בחריפות.

"**וידום אהרן**" — אהרן הבין, ומתוך כך נתעלה. אהרון שלפני־כן אינו אותו אהרון שאחרי כן – וכפירוש רש"י שבשבר שתיקתו זכה ונתייחד עמו הדבור, זכה להתעלות במדרגות הנבואה. נדב ואביהוא הקריבו אש זרה "אשר לא צווה אתם" עפ"י מסכת עירובין דף סג. הם הביאו אש מן ההדיוט. האש היא האנרגיה, הכוח הדוחף את כל הפעולות האנושיות הגשמיות והרוחניות - הם פועלים מכוח דחף אנושי, "מן ההדיוט".

אמנם, יש אצל נדב ואביהו שאיפה של דבקות עליונה, אבל היא מנותקת מתורה: "**אשר לא צווה ה'** - זה לא מכוון מול ה'. העבודה צריכה להיות מכוונת אל התורה. אפשר לעבוד את ה' כל החיים בדרך מסויימת ולבסוף מתברר שעובדים "אלוקים אחרים".

משל לשני יהודים שקיבלו על עצמם לחפור מנהרה מתחת לנהר, כיצד? אחד מצד זה והשני מצד שני, ואם לא יפגשו? מה אכפת? אז יהיו שתי תעלות!! – לא!! לא יתכן שדרכנו אל ה' תסטה מדרך ה' אלינו. התורה מדריכה אותנו כיצד לפגוש את ריבונו של עולם - והוראותיה מכוונות ודוייקות.

בין אדם לחבירו

שליח ציבור או קורא בספר תורה שטעה, יש להעמידם על טעותם בדרך כבוד, הלכה זו נכונה לכלל שליחי הציבור, אבל נכונה עשרת מונים לגבי נערים המתחילים דרכם בקריאה בתורה או כשליחי ציבור לתפילה.

אסור לאדם להבהיל את חבירו אפילו בדרך משחק ובפרט ראוי להזהיר את הקטנים הרגילים בכך. המצער קטן עובר על איסור אונאת דברים, ויש נכשלים בכך, כגון הגוערים בקטנים מתוך כעס, וכן אלו הלועגים להם והמקניטים אותם או מכאיבים להם דרך שחוק.

שואל ומשיב

איסור חדש – איסור אכילת תבואה חדשה

נאמר בתורה: "**וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת קָרְבַּן אֱלֹקֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם**: (ויקרא כג' – יד') מכאן שאסור לאכול מהתבואה חדשה, עד אחרי שיקרבו קורבן מנחת העומר ביום טז' בניסן.

משחרב בית המקדש ולא ניתן להקריב את קרבן מנחת העומר, ההיתר של התבואה החדשה תלוי בזמן, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיה "יום הנף" כלומר כל יום טז' ניסן, אסור באכילת תבואה חדשה, ואחריו תהיה מותרת.

מרן בשו"ע בסימן תפט' פסק להלכה, שאסור לאכול מהתבואה החדשה בארץ ישראל עד סוף יום טז' בניסן, ובחו"ל עד לאחר יז' בניסן (ליל יח' בניסן). איסור זה נקרא "איסור חדש".

איסור חדש נוהג בין בארץ ובין בחוץ לארץ בתבואה מחמישה מיני דגן, בין בתבואה של ישראל ובין בתבואה של גויים, ותבואה חדשה שלא השרישה לפני יז' בניסן אסורה עד העומר בשנה הבאה.

איסור חדש בארץ ישראל מוסכם לדעת כל הפוסקים שהוא התורה, אלא שבארץ ישראל כיום אין קוצרים את הדגן, אלא אחרי טז' בניסן, לכן כל קמח שמקורו מגידולי ארץ ישראל מותר מבחינה זו כבר ביום טז' בניסן.

איסור חדש בחו"ל לדעת רוב גדולי הפוסקים הוא מן התורה. לכן תבואה שנזרעה אחרי חג פסח ונקצרה לפני חג פסח אסורה עד טז' בניסן.

כיום שקיימים קשרי מסחר בין לאומיים, ולא"י מיובאת תבואה שמקורה בארצות אמריקה הדרומית, שם עונות השנה הופכיות ביחס לארץ ישראל, יש להקפיד לרכוש מוצרים שאין בהם חשש "איסור חדש".

אומנם יש שכתבו להקל בזה, ויש מהן שאפילו תפסו ביד חזקה למנוע כל חומרא בזה בהסתמך על היתרו של הב"ח והרמ"א ביורה דעה, אולם מאחר והיתר זה הוא בניגוד לדעת רוב הפוסקים הראשונים והאחרונים ופסק מרן בשו"ע, הלכה למעשה אין להקל בזה. לדוגמא: בקנית מוצרי פסטה, אטריות וכדומה יש להקפיד שלא יהיה בהם חשש איסור חדש.

מפניני הפרשה - רעיון

גדלות הנפש וגמולה

"**וידם אהרן**" (פרק י' ג') כותב כל כך "בעל הטורים": בכל המקרא כולו מצאנו אלא רק פעמיים את המילה "וידם": אחד - בפרשתנו נאמר: "**וידם אהרן**". שניים - בספר יהושע במלחמת יהושע בחמשת מלכי כנען נאמר: "**וידם השמש**" (פרק י', יג'). ומכאן למדים אנו שהשגת המדרגה של "וידם אהרן" הוא דבר היוצא מגדר הרגיל. כשם ש"וידם השמש" הוא מאורע יוצא מן הכלל, הפועל בניגוד לדרך הטבע. רש"י מפרש את הפסוק עפ"י חז"ל: קיבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קיבל? שנתייחד עימו הדיבור, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי היין. נשאלת השאלה: מהיכן למד רש"י, שפרשת שתויי היין נאמרה לאהרן כשכר על שתיקתו. ומדוע זכה אהרן לשכר זה דווקא?

מסביר זאת רבי אברהם סבע בפירושו "צרור המור": עצם שתיקתו של אהרן במות שני בניו אינה מוכיחה בעליל, שהצדיק עליו את הדין בלב שלם. שהרי ייתכן לומר, שאהרן שתק מתוך תחושה של חוסר אונים כלפי גזירת האל, אך בתוככי ליבו חש צער ותרעומת על האסון הכבד שפקד אותו.

לכן מדגיש כאן רש"י, ששתיקת אהרן הייתה מתוך צידוק הדין של הבורא וקבלת ייסורים באהבה ולבב שלם. והוכחה לדבר: שבסמוך לכך נתייחד הדיבור עם אהרן ונאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין. ואילו היה אהרן שרוי בצער אותה שעה, לא היה זוכה לגילוי שכינה, כי "**אין שכינה שורה מתוך עצבות**" (מסכת שבת ל:). מסמיכות העניינים בפרשתינו אנו למדים על גדלות נפשו של אהרן הכהן, שבשעה קשה ביותר של חייו ידע להתעלות מתחושות אנוש טבעיות ולקבל באהבה את הדין הקשה, שנגזר עליו משמים. משום כך זכה מיד לגמול, שנתייחדה עימו השכינה ומסרה לו אישית פרשת שתויי היין.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מיכאל חיים בן מרגלית רייפר ז"ל ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה

רס"ר גלעד בן ושרית אלמליח הי"ד ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה

ר' שלום בן יוסף שרון ז"ל יהודה אריה ב"ר מאיר ויוטא רחל ז"ל

הרב צדוק בן מנחם התוכה ז"ל שמעון נטף בן יוסף וחביבה ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

מרים מרימה בת מטירה לבית זיגדון ז"ל רעיה בת חנה באייבצ'יוב ז"ל

ג'מילה יפה בת מזל אסייג ז"ל אסתר (איבון) בת שמחה כהן ע"ה

רחל בת חנה אדרי ז"ל חנה שלום בת עובדיה ומרים טיירי ע"ה

בס"ד כז' לחודש ניסן ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 28
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת שמיני
שבת מברכין- אבות פרק א'
מפטירים
"ויוסף עוד דוד"
(שמואל ב' ו' - א')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:58
יציאת השבת:	19:56
זמן רבנו תם:	20:31

מהלכות ספירת העומר ומנהגי ימי הספירה עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

ספירת העומר - הקדמה

כתוב בתורה (ויקרא כא טו): "**וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה**", קבלו חז"ל (מנחות סה:) שהפירוש של "**ממחרת השבת**" הוא מחרת יום טוב הראשון של פסח, שהוא יום שבתון, לכן מצוות עשה לספור ספירת העומר החל מליל ט"ז בניסן שעת קצירת העומר עד סוף שבעה שבועות. בזמן הזה שטרם נבנה בית המקדש, ואין אנו יכולים לקיים את מצוות קרבן העומר, נחלקו הפוסקים אם מצוות ספירת העומר היא מהתורה או מדרבנן, ומרן פסק בשולחן ערוך שמצוות ספירת העומר בזמן הזה הינה מדרבנן, זכר למקדש.

מצוות ספירת העומר היא מצווה הבאה משנה לשנה, ומן הראוי היה לברך עליה שהחיינו. עפ"י המובא בספר "מועדים בהלכה" אין מברכים שהחיינו, מפני שבספירה כיום יש צד של עצבות, שאין בית המקדש קיים, והספירה היא ללא קורבן העומר. מקור דבריו בשו"ת הרשב"א.

ספירת העומר - פרטי הלכות

א. מצווה על כל אחד ואחד מישראל לספור ספירת העומר בעצמו, שנאמר "וספרתם לכם" - לשון רבים. ומכל מקום אדם שמכוון לצאת בספירת הש"ץ, והש"ץ מכוון להוציאו, יצא ידי חובה, ויש נוהגים כך לכתחילה.

ב. פשט המנהג שהשליח ציבור מברך תחילה ומונה את העומר, והקהל חוזרים אחריו ומברכים ומונים העומר, ואין בזה ברכה לבטלה, מפני שהשליח ציבור לא מכווין להוציא את הציבור ידי חובתם, והציבור לא מכווין לצאת ידי חובה בברכת השליח ציבור, אלא לברך בעצמם.

ג. לדעת פוסקים רבים מצוות ספירת העומר בזמן הזה היא מדרבנן, לכן הנוהגים לומר לפני הספירה "לשם יחוד" נכון שישמיטו מהנוסח את המילים "מצוות עשה של ספירת העומר כמו שכתוב בתורה וספרתם לכם..." ובמקום זה לומר: "הרינו באים לקיים מצוות ספירת העומר לעשות נחת רוח ליוצרנו...". ומכל מקום הנוהגים לומר בנוסח "מצוות עשה וכו', יש להם על מי לסמוך. (ילקוט יוסף מועדים)

ד. נשים פטורות ממצות ספירת העומר, ככל מצוות עשה שהזמן גרמן. אשה יכולה לספור ללא ברכה, אך עפ"י הסוד טוב שנשים לא תספורנה ספירת העומר, ומנהג נשות אשכנז לספור בברכה. (ילקוט יוסף מועדים)

ה. זמן ספירת העומר בלילה אחר צאת הכוכבים, מי ששכח לספור בתחילת הלילה יכול לספור כל הלילה. ומנהג יפה נוהגים בקהילות ישראל שבימי הספירה בין מנחה לערבית הקהל יושבים, ותלמיד חכם שבקהל עומד ודורש להם בדברי הלכה, אגדה ומוסר עד שמגיע זמן הספירה, והוא בכלל מצווה גוררת מצווה. (ילקוט יוסף מועדים)

ו. אין לספור בברכה לפני השקיעה, אפילו בערב שבת לאחר קבלת שבת. ציבור שסיימו תפילת ערבית בזמן "בין השמשות", ספק יום ספק לילה. אולם במצב בו אם לא יספרו אז, קיים חשש שחלק מן הציבור יבוא לידי שכחה ויפסידו את מצוות הספירה, יכולים לספור בברכה.

ז. מצוות ספירת העומר צריכה להיות במעומד, וסמכו זאת חז"ל על הפסוק "**מהחל חרמש בקמה**" - אל תקרי "בקמה" אלא "בקומה".

ח. רבותינו הראשונים נחלקו האם מצוות ספירת העומר היא מצווה אחת שנמשכת ארבעים ותשעה ימים, וזו הכוונה: "**שבע שבתות תמימות תהיינה**", או שהספירה של כל לילה ולילה היא מצווה בפני עצמה. להלכה פסק מרן בשו"ע, שכל ימי הספירה מצווה אחת הם.

ט. אם שכח או הזיד ולא ספר ספירת העומר, אפילו לילה אחד, וגם ביום לא ספר, לא יברך על ספירת העומר בלילות שלאחר מכן, אלא ימשיך לספור בלי ברכה. (ילקוט יוסף מועדים)

י. מי שמסופק אם ספר בלילה הקודם וביום לא נזכר בספירת העומר, יכול לספור להבא בברכה, משום שיש כאן ספק ספיקא, וסומכים על ספק ספיקא לברך הואיל ויש אומרים שגם בזמן הזה מצוות הספירה היא מהתורה. (ילקוט יוסף מועדים)

יא. הטועה בספירת העומר בספירת השבועות, ואת מספר הימים מנה נכון, העיקר להלכה שיכול להמשיך לספור מכאן ולהבא בברכה.

יב. טוב לכתחילה שהסופר ספירת העומר, יברך ויספור בלשון שהוא מבין מה שמוציא בפיו, ולגבי ספירה בלשון הקודש יש אומרים שצריך לכתחילה להבין הספירה ויש חולקים. (ילקוט יוסף מועדים)

יג. הטועה בספירת השבועות, ואת הימים מנה נכון, העיקר להלכה שיכול להמשיך לספור להבא בברכה. (ילקוט יוסף מועדים)

מקצת מנהגי ימי ספירת העומר

יד. מרן בשו"ע סימן תצג' ציין במנהגי האבלות בימי הספירה רק את המנהג לא לישא אשה ולא להסתפר. אולם בפועל, למנהגי אבלות אלו נוסף גם המנהג לא לשמוע כלי שיר ולא לעשות ריקודים ומחולות.

טו. קהילות יהודי תימן נהגו שבימות השבוע לא מסתפרים ולא מתגלחים וביום שישי מסתפרים ומתגלחים לכבוד שבת. (שו"ת פעולת צדיק)

טז. איסור שמיעת כלי שיר בזמן זה לא הוזכר מפורש בשו"ע, אולם פשט המנהג להימנע משמיעת שירה ונגינה של שמחה בימים אלו. לגבי שמיעת שירה עם נגינה ברדיו, ואמצעי שמע כמו mp3 וכדומה יש אוסרים ויש מקילים בזה. אמנם בשנים כתקנן ראוי להחמיר בזה, אבל בשנה זו, בצל מגבלות מגיפת הקורונה, אפשר להקל בזה לכתחילה.

יז. בימי הספירה מותר לעבור לדירה חדשה, וכן מותר לסייד את הדירה וכדומה, כמו כן מותר לקנות בימים אלו רהיטים חדשים.

יח. מעיקר הדין מותר לברך שהחיינו בימים אלו על פרי חדש ובגד חדש, לכן מותר לקנות וללבוש בגדים ותכשיטים חדשים בימים אלו, ולברך עליהם "שהחיינו" ויש נמנעים מכך, (בעיקר עדות אשכנז) אולם גם לשיטתם מותר ללבוש את הבגד החדש בשבת ולברך עליו שהחיינו.

פינת העורך

"**וישא אהרון את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת**" (פרק ט' כב'). כתב בספר "מכלל יופי". משמע מהכתוב שאהרון בירך את העם מגובה המזבח, ממנו השקיף על כל העם וברכם. לרמוז שהברכות באות מלמעלה – מהקב"ה ומעבודת הקודש, וכשהיו מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים ליבם לאביהם שבשמים היו נושעים ומתברכים.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרמי ורחלי נחום הי"ו ולכל בני משפחותיהם הי"ו לרגל הולדת בנם בכורם אשר אלחנן הי"ו (נכד לשאול הי"ו והיה מיכל ז"ל נחום) והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לחברנו יורם ואריאלה סבאן הי"ו לרגל אירוסי בתם מיכל עם בחיר ליבה שקד הי"ו
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לחופתם בקרוב ויזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל אשר מושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

לברך ולהוציא אחרים בברכה אחרונה

מקור בתלמוד

מהגמרא במסכת חולין דף קו. עולה, שלגבי אכילת פירות, אין אדם יכול להוציא את חבירו בברכה אחרונה:

"אמר רבה בר בר חנה: הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ורבי אסי, אייתו לקמייהו כלכלה דפירי, ואכלו ולא משו ידייהו, ולא יהבו לי מידי, ובריך חד חד לחודיה. שמע מינה תלת; שמע מינה - אין נטילת ידים לפירות, ושמע מינה - אין מזמנין על הפירות..."

מפרש רש"י

ולא יהבו לי מידי - שלא חשו לצרפני עמהם לזימון דקסברי אין מזמנין על הפירות לומר נברך. ושמע מינא - מדברכו כל חד וחד לחודיה לאחריהם ולא יצא האחד בברכת חבירו שמע מינה בשנים מצוה ליחלק הואיל ואין כאן שלשה.

תוספות

התוספות שם בד"ה "ושמע מינה שנים שאכלו מצוה ליחלק", הסבירו מדוע בברכה ראשונה אחד יכול להוציא אחרים ידי חובה בברכה, ואילו בברכה אחרונה לא: **"ואם תאמר ומאי שנא ברכה דבסוף דכל אחד מברך לעצמו מברכה דבתחילה דאחד מברך לכולן כדמוכח בכיצד מברכין (ברכות דף לט.)...ויש לומר דשאני ברכה דלכתחילה שכל אחד מרוויח באותה ברכה שע"י כן מותרין לאכול וליהנות לפיכך מצטרפין לה אבל בסוף שכבר אכלו לא מצטרפין..."**

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק א' הלכה יא' פסק להלכה כך: **"כל השומע ברכה מן הברכות מתחילתה ועד סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו יצא ואף על פי שלא ענה אמן..."** וניתן לדייק מדבריו בכלל זה גם ברכה אחרונה.

בית יוסף

בבית יוסף בסימן ריג' הביא דעה של מי שמדייק כך בדברי הרמב"ם, אבל מאידך הביא את דעת הרא"ה החולק על כך, וסובר שלא ניתן להוציא ידי חובה בברכה אחרונה, עפ"י דברי הגמרא שאין זימון לפירות.

"כתוב בספר אהל מועד (שער הברכות דרך ו נתיב א' סעיף א') אחר דברי הרמב"ם ודוקא במידי דאכילה ושתייה אבל לא בברכות אחרות ויש סובר דאפילו בכל הברכות שומע כעונה ואפילו לכתחילה אבל הרא"ה (פקודת הלויים פרק ו' עמוד קל') כתב זה לשונו בכל דבר של אכילה ושתייה מהניא הסיבה לענין ברכה שלפניו אבל לענין ברכה שלאחריו אין אחד מברך לכולם אלא בפת וכדקיימא לן אין זימון בפירות עד כאן..."

פסיקה להלכה בשו"ע

כן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן ריג' סעיף א' שהכלל ההלכתי שאחד יכול להוציא אחרים ידי חובת הברכה מתייחס רק לגבי הברכה הראשונה, אבל בברכה האחרונה (חוץ מברכת המזון) צריך שכל אחד ואחד יברך לעצמו, מפני שאין זימון לפירות: **"...והא דאמרינן דאחד מברך לכולם בשאר דברים חוץ מן הפת, הני מילי בברכה ראשונה, אבל בברכה אחרונה צריכין ליחלק וכל אחד מברך לעצמו, דאין זימון לפירות..."**

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן ריג' ס"ק ט' וס"ק י' כתב שאמנם לכתחילה אין לצאת ידי חובת ברכה אחרונה על ידי שמיעתה מאדם אחר המברך, אולם הביא את דברי הפוסקים אשר סוברים שעקב המציאות הקיימת שרבים מזלזלים בברכה אחרונה, עדיף שאחד יברך בקול ויוציא אחרים ידי חובה גם בברכה אחרונה, אלא שבדיעבד אם לא בירך אחד בקול ויוציא אחרים ידי חובה, יכול כל אחד לברך לעצמו.

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן ריג' סעיף ד' כתב שגם האוכלים פת הבאה בכיסנין שברכתן מזונות, אם אוכלים בלא קביעת סעודה ובלא שיעור קביעת סעודה דינם כפירות שאין אחד יכול להוציא אחרים בברכה אחרונה.

"וגם כל זה הוא רק בברכה ראשונה שעומדים להתחבר יחד בישיבתם לאכול או לשתות והוי כקביעות דאז אחד יכול להוציא את האחרים אבל בברכה אחרונה שעומדים להיפרד צריכין ליחלק ואין אחד מוציא את חבירו וכל אחד מברך לעצמו.

ואינו דומה לזימון של ברכת המזון דע"פ הזימון כולם מתחברים יחד אבל בפירות לא שייך זימון דאין זימון לפירות וכמפורדים דמי וירא לי דגם כשאוכלים פת הבאה בכיסנין שברכתן מזונות כיון שאוכלין בלא קביעת סעודה ובלא שיעור קביעת סעודה דינם כפירות.

ולא דמי ליין ששותין הרבה וכשאוכלין שיעור קביעת סעודה הרי צריך נטילת ידיים והמוציא וברכת המזון והוי כפת ממש".

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן ריג' כתב שכאשר אחד מברך ברכה אחרונה ואחרים רוצים לצאת ידי חובה בברכתו, רצוי שכל אחד יחזור אחרי המברך מילה במילה.

"...ומכל מקום טוב יותר שיאמרו עם המברך מילה במילה. וכבר התריע חד מקמאי בספרו שאילת שלום על השאילתות (פרשת יתרו אות ס"ו) "ואנן בעוונותינו ראינו כי גם מקצת בעלי תורה וירא ה' נכשלים כשיושבים בסעודה שהכלה יוצאת בהינומא (שבע ברכות) וכן בסעודת ליל שבת כשנולד זכר וכיוצא באלו ואוכלים מיני תרגימא ולביבות ופת כסנין וכהאי גוונא והולכים לביתם בלי לברך במקומם ברכה הראויה לאחריה וכו', ומצוה על כל אחד מהמסובים להיות כזריז ומזכיר לחבירו טרם ישכח וילך לו".

כמו כן הדגיש הדגשה חשובה בשם החיי אדם לגבי ברכה אחרונה והיא שלא לעסוק בדברים אחרים עד שיברך ברכה אחורונה, כדי שלא ישכח.

"ובחיי אדם (כלל נ"ט סעי' א') ולא יעסוק בשום דבר עד שיברך (ברכה אחרונה) כי קרוב לודאי שישכח מלברך...ובסימן ר"ב אות א' שיש במיוחד לשים דגש בחינוך הקטנים לכך ולהזהיר הנשים על כך".

באות ד' כתב שדין שומע הוא כעונה ממש, ולכן מעיקר הדין, אדם יכול לשמוע את תחילת הברכה מאדם אחר ולהשלים את הברכה בעצמו.

"...וכמה מגדולי האחרונים הוסיפו לומר עפ"י היסוד המבואר בשו"ת רבי עקיבא איגר (סימן ז') שיכול אדם לשמוע ולצאת מחבירו חלק מברכה וחלק לומר בעצמו...

ולא זו בלבד אלא אף בשאר כל הברכות שאדם רוצה לצאת ידי חובתו על ידי שמיעתן מאחר, אף על פי שהשני מברך ברכה אחרת, יכול לשמוע את תחילת הברכה (שם ומלכות) מהשני ואח"כ לסיים לעצמו הברכה הראויה לו".

סיכום

מהגמרא במסכת חולין דף קו. עולה, שלגבי אכילת פירות, אין אדם יכול להוציא את חבירו בברכה אחרונה, מפני שאין מזמנים על הפירות.

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע שרק לגבי ברכה ראשונה אחד יכול לברך ולהוציא את האחרים ידי חובה, אבל לגבי ברכה אחרונה הם צריכים להיחלק וכל אחד יברך לעצמו, מפני שאין זימון לפירות.

פוסקים רבים סוברים שעקב המציאות הקיימת שרבים מזלזלים בברכה אחרונה, עדיף שאחד יברך בקול ויוציא אחרים ידי חובה גם בברכה אחרונה. אבל הנכון הוא שהיוצאים ידי חובה יאמרו עם המברך מילה במילה. כמו כן חשוב להדגיש שאין לאדם לעסוק בשום דבר עד שיברך ברכה אחרונה, כדי שלא ישכח לברך.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ה' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח אל הנחילות מזמור לדוד**" מלבי"ם מפרש שהמזמור הזה נחלק לשני חלקים. חלק א' עד פסוק ט', הוא כעין הצעה לגבי התפילה ואיך יתרגש לב המתפלל לה', וחלק ב' הוא הבקשה, מה' יתברך שיצילהו מיד שוררין (רודפיו).

את פסוקים ב' וג' ביאר מלבי"ם שתנאי התפילה השלימה הם ארבעה, כמו שכתב ר' יוסף אלבו בספר העקרים. את פסוק ד': ביאר את המילה בוקר לשתי משמעויות לגבי תפילה - הקב"ה נענה לתפילה כמו שבוקר יאיר את החושך, וכמו שהבוקר בא בהכרה אחר הלילה, כן תאיר אור ישועת ה'. את פסוק ה' פסוק ו' ופסוק ז': ביאר שכוחות ה' יתברך הם רק לטובה.

את פסוק ח': "**ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחווה אל היכל קודשך ביראתך**" מבאר מלבי"ם שהיות וכוחות ה' יתברך הם רק לטובה. זאת בניגוד לאלילי הגויים שהם אכזרים, הרי שיש הבדל גדול בין העובד ה' המתפלל לאלוקיו, ובין בן ניכר המשתחווה לאלילים, כי עובד האלילים עובד אותו מפחד מהרע ורוצה לרצותו שלא ירע לו, ואילו ישראל העובד את ה' יתברך בא לבית ה' מתוך בכרה בחסדו של ה' יתברך, לא היראה מהרע מנחה אותו ללכת לשם, אלא חסד ה' המתפשט על המציאות כולה, מביאו לבוא להתפלל לה', וגם אם כשהוא משתחווה לה' בהיכל קודשו סומר בשרו, הרי, זה לא יראת הרע והנזק, אלא מיראת הרוממות מגדולתו של ה' יתברך.

"**ואני, רוצה לומר הנה לפי זה יש הבדל גדול בין העובד ה' המתפלל לאלוקיו, ובין בן נכר המשתחווה לעצבים, כי עובד האליל יעבדהו ויתפלל אליו מצד יראתו מן הרע ורוצה לרצותו בל ירע לו, עד שיראתו מן הרע תכניסהו אל מקדש החכל, אבל עת יבא שמה ויראה כי שקר נסכו ולא רוח בו, תסור יראתו ממנו. אבל אני ברוב חסדך אבא ביתך עת אלך לבית ה', לא היראה מן הרע תנחני שמה, אך החסד המתפשט על המציאות בכללו, חסדי אל אשר אביט על כל נמצא, על ידו אבא ביתך להתפלל אליך, ועת אשתחווה אל היכל קדשך אז סמר מפחדך בשרי, ולא יראת הרע והנזק, אך ביראתך יראת הרוממות משאתך וגדולתך**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. בתחילת פרק א' מזהיר אב את בנו להתרחק מחברת אנשים שליליים, שיכולים לפתותו להרע בדרכי פיתוי שונים. מפני שכך הם אורחות הרשעים ללכוד את הנפתה כיונה פותה להילכד ברשתו.

פסוק כד' מבאר מלבי"ם שהחוכמה מפצירה בבני האדם לדרכי החוכמה, מפני שכוחות נפש האדם הוכנו לקבלם. את פסוק כה': ביאר שהוא ביטוי לאכזבה להתעלמות מההפצרות לשוב לדרכי החוכמה: את פסוקים כו' וכז': ביאר שזו תגובת החוכמה להתעלמות זו, ושהיא תלעג להם בעת פחדם.

את פסוק כח' ביאר שהוא מבטא את התוצאה השלבית מהתרחקות זו, מכסילים, שיודעים את חקי החכמה ולא שומרים אותם משום שלא גוברים על תאוותיהם, לדרגת אווילים שמסתפקים לגבי חוקי החכמה או לדרגת פתאים שאין יודעים חקי החכמה כלל.

את פסוק כט' ביאר **ש"תחת כי שנאו דעת"**, זו מדרגת הכסילים שעל ידי תאוותם אינם רוצים בדעת כלל, ואינם לומדים מוסר ויראת ה', שע"י יראת ה' נקבעים חקי החכמה בלב האדם וישובו להיות ברורים אצלו כדבר שראה בחוש אבל הם לא בוחרים ביראת ה' מפני שהולכים אחר תאוותם.

את פסוק ל': "**לא אבו לעצתי נאצו כל תוכחתי**" מבאר מלבי"ם שהם לא רצו את עצת החוכמה ולקבל את הוקיה, בין מצד שנותנת להם עצה מצד השכל, בין ע"י פחד העונש: "**לא אבו לעצתי, שלא רצו לקבל חקי החכמה, בין מצד שנותנת להם עצה מצד השכל, בין ע"י פחד העונש שהם נאצו כל תוכחותי, וכמו שכתוב ותפרעו כל עצתי ותוכחתי לא אביתם**"

את פסוק ל': "**ויאכלו מפרי דרכם וממעצתיהם ישבעו**" מבאר מלבי"ם כביטוי של התוצאה וקבלת העונש על שהלכו בדרכיהם המושחתים ולא בדרכי החוכמה: "**ויאכלו, ועל כן יקבלו עונש בין על פרי דרכם, שהוא על המעשה שהלכו בדרכיהם המושחתים, בין על העצה שלהם שכחשו בחוקי החכמה והאמונה, שעז"א וממועצותיהם ישבעו, והשביעה היא יותר מן האכילה שעל ידי שעשו הרע בעצה יגדל ענשם ביתר שאת**".

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מהם סימני הכשרות של הדגים?

א. סנפיר או קשקשת. ב. סנפיר וקשקשת.
ג. סנפיר וזנב. ד. קשקשת וזנב.

2. האם קיים בעולם דג שיש לו קשקשת ואין לו סנפיר?

א. כן, לכן צריך שני סימני טהרה. ב. בים התיכון לא, אך באוקיינוס כן.
ג. לא, אין דג כזה. ד. בים אין, אבל בנחלים ובאגמים יש.

3. את מי ציווה משה לשאת את נדב ואביהוא בני אהרון שמתו?

א. את אלעזר ואיתמר אחיהם. ב. את אהרון הכהן אביהם.
ג. את מישאל ואלצפן בני עוזיאל דוד אהרון. ד. משה נשאם בעצמו.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. "...וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ לִפְנֵי ה'" (פרק י') מדוע מתו בני אהרון?

א. איש זרה והורו הלכה בפני רבם. ב. נכנסו שתויי יין ולא נטלו עצה.
ג. לא הביאו בנים, התאוו להחליף את ההנהגה. ד. כל התשובות נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "ולהורות את בני ישראל..." (פרק י') מה למדו מסמיכות הפסוקים?

א. שיכור אסור לו להורות. ב. מצווה חשובה להיות מורה הוראה.
ג. לא למדו דבר. ד. מהכוהנים יצאו גדולי ההוראה.

5. "...וּבִנְבֻלָתָם לֹא תִגְּעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם" (פרק יא') מי מוזהר על זה?

א. רק הכוהנים כל השנה. ב. כל בני ישראל כל השנה.
ג. בני ישראל ברגלים. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. "...וַעֲשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלָתֶךָ..." (ט') למה הכוונה חטאתך ועולתך?

א. חטאתך – עגל בן בקר, עולתך - איל. ב. שניהם עגל בן בקר.
ג. חטאתך – איל, עולתך – עגל בן בקר. ד. שניהם איל.

שאלה לפי פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

8. "וידם אהרון" (פרק י') "וידום..." כתוב גם ב"יהושע", מה למדים מכך?

א. גם ליהושע מתו שני בנים. ב. בני אהרון היו ראשי אבות בית דין.
ג. יהושע היה ראוי למות ובני אהרון מתו במקומו. ד. א' וג' נכונות.

ברכות וה ודעות

לכל תושבי חשמונאים, מודיעין וישובי הסביבה – לקראת יום העצמאות נברך - יהי רצון ששוכן מרומים ישפיע עליכם שפע רב מאוצרו הטוב, ברוחניות וגשמיות ותיזכו עם כלל ישראל, לראות בקץ הגאולה השלימה.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941